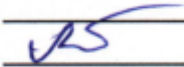

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ІМЕНІ Д. Є. ЗАДОРА»
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Циклова комісія «Оркестрові духові та ударні інструменти»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчально-виховної роботи

Підпис

29.08.2025

Дата

ПІБ

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Споріднені та оркестрові інструменти

галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
спеціальність	В5 Музичне мистецтво
освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр
освітньо-професійна програма	Музичне мистецтво

Розробник: Томич Ференц Ференцович, викладач – методист ,заслужений артист України

Програму навчальної дисципліни «Споріднені та оркестрові інструменти» обговорено та схвалено на засіданні циклової комісії «Оркестрові духові та ударні інструменти», протокол № 1 від 29.08.2025 року

Голова циклової комісії Томич Ф.Ф.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Кількість кредитів –3	Курс:
	I
	Семестр
	I, II
Загальна кількість годин – 90	Аудиторні заняття - 40 год.
	Практичні год.
	Індивідуальні заняття – 40 год.
	Самостійна робота 50 год.
	Форма підсумкового контролю: залік – II семестр

Статус дисципліни: обов'язкова

Мова навчання: українська

МЕТА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Споріднені та оркестрові інструменти» є:

- розвиток у здобувачів освіти навиків гри на споріднених інструментах в обсязі, необхідному для подальшої практичної діяльності майбутніх фахівців в якості артиста оркестру, керівника самодіяльного колективу, викладача мистецької школи.

Для більш повного вивчення особливостей споріднених інструментів необхідно, щоб здобувач освіти знав історію виникнення, технічного вдосконалення спорідненого інструменту і розвиток виконавських прийомів гри на ньому.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Споріднені та оркестрові інструменти» є:

- Опанування знання назв усіх інструментів, які входять до складу духового оркестру, їх стрій та прийоми гри;
- натуральні звукоряди всіх амбушюрних інструментів по напису та дійсному звучанню;
- принцип створення хроматичного звукоряду за допомогою вентиляного (пістонного) механізму;
- створення хроматичного звукоряду на флейті, гобої, кларнеті, фаготі, саксофоні та тромбоні;
- вміння поводитися з інструментом, що вивчається (збирання та розбирання основних частин);
- вивчення основи правильної постановки на оркестрових інструментах

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен

знати:

- загальні дані про споріднений інструмент;
- коротку історичну довідку;
- улаштування, догляд та зберігання;
- стрій, нотація, діапазон;
- регістри та їх використання в оркестровій практиці;
- принципи постановки, тримання інструмента;
- спосіб звукоутворення, підстроювання;
- створення хроматичного звукоряду: на флейті, гобої, кларнеті, фаготі, саксофоні;
- аплікатурні принципи;
- практичне оволодіння технікою гри на споріднених інструментах.

вміти:

- відтворювати хроматичний звукоряд на спорідненому інструменті;
- зібрати та розібрати частини з яких складаються духові інструменти;
- створювати окремі звуки на оркестрових інструментах;
- провести профілактичний ремонт спорідненого інструменту.

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ (Міждисциплінарні зв'язки)

Дисципліна «Споріднені та оркестрові інструменти» є складовою частиною професійної підготовки студентів. Вона є логічним продовженням вивчення предмету «Спеціальний клас» в митецьких школах, теоретичних дисциплін – теорія музики, сольфеджіо.

ПЕРЕЛІК ЗАГАЛЬНИХ (ЗК) І СПЕЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ (СК) ВИПУСКНИКА

(відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахового молодшого бакалавра):

ЗК 3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях

СК 8 Здатність оперувати професійною термінологією.

СК 11 Здатність відслідковувати і оцінювати власний прогрес та досягнення у професійній сфері, проявляти критичну самосвідомість.

СК 14 Здатність до професійної самореалізації.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Вивчення навчальної дисципліни передбачає досягнення наступних результатів:

РН 4 Читати та відтворювати нотний запис тексту музичного твору.

РН 12 Проводити індивідуальний та/або колективний репетиційний процес у виконавській/освітній/ організаційно-творчій діяльності

РН 13 Використовувати професійну термінологію під час виконання творчих та навчальних завдань.

РОЗПОДІЛ ЗАГАЛЬНОГО ОБСЯГУ ГОДИН МІЖ ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ, ПОСЛІДОВНІСТЬ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Зміст програми навчальної дисципліни

Тема 1. Флейта-пікколо (мала флейта). Еволюція флейти-пікколо в історичному розвитку музичного мистецтва. Особливості конструкції, характер звучання. Аплікатурні варіанти при грі у верхньому регістрі. Техніка дихання і управління виконавським процесом.

Тема 2 . Флейта. Ознайомлення з інструментом (з простою флейтою і з флейтою системи Бема). Короткі історичні дані. Улаштування, догляд і зберігання. Стрій, нотація; діапазон. Регістри і їх використання в оркестровій

практиці. Технічні можливості. Прийоми гри на флейті. Принципи правильної постановки тулуба, тримання інструмента; встановлення амбушюрного отвору флейти біля губ граючого, постановка пальців. Спосіб звукоутворення; підстроювання. Створення хроматичного звукоряду. Аплікатурні принципи.

Тема 3. Гобой. Ознайомлення з гобоєм. Короткі історичні дані. Улаштування, призначення частин інструменту; догляд та зберігання. Стрій. Нотація. Діапазон. Регістри. Технічні можливості. Спосіб звуковидобування. Створення хроматичного звукоряду. Аплікатурні принципи.

Тема 4. Кларнет. Ознайомлення з кларнетом. Короткі історичні дані. Улаштування, призначення частин інструменту; догляд та зберігання. Стрій. Нотація – запис та дійсне звучання. Регістри та їх використання в оркестровій практиці. Технічні можливості. Принципи правильної постановки.

Положення тулуба під час гри, тримання інструмента, установка мундштука на губах. Вивчення аплікатури та засвоєння хроматичного зву ряду на кларнеті сі-бемоль. Короткі дані про особливості кларнетів у строї «ля» і «мі» - бемоль.

Тема 5. Фагот. Ознайомлення з фаготом. Короткі історичні дані. Улаштування, призначення частин інструменту; догляд та збереження. Стрій, нотація. Регістри і їх використання в оркестровій практиці. Технічні можливості інструмента. Способи гри на фаготі. Принципи правильної постановки; положення тулуба, тримання інструменту. Положення тростини на губах, постановка пальців. Звукоутворення; атака звуку. Створення хроматичного звукоряду. Аплікатурні принципи.

Тема 6. Саксофон. Ознайомлення з саксофоном. Короткі історичні дані. Загальне ознайомлення з найбільш часто використовуваними з родини саксофонів – сопрано, альт, тенор і баритон.

Тема 7. Валторна. Ознайомлення з валторною. Короткі історичні дані. Уява про влаштування; догляд та зберігання. Конструктивні особливості валторни та їх вплив на своєрідність тембру, на силу звучання і на діапазон. Строї валторни, що використовуються. Доступний натуральний звукоряд. Натуральні звуки, невживані поряд з тими ж звуками темперованої гами. Запис натурального звукоряду та його дійсне звучання на валторні строю «мі –бемоль» «фа» та «сі бемоль». Аплікатура хроматичного звукоряду. Регістри і їх використання в оркестровій практиці. Технічні можливості інструмента. Поняття про прийоми видобування закритих звуків. Загальні дані про п'ятивентильну подвійну валторну. Прийоми гри на валторні. Принципи раціональної постановки; правила тримання інструменту, установка мундштука на губах. Спосіб звуковидобування. Основний вид атаки звуку.

Тема 8. Труба. Ознайомлення з інструментом. Короткі історичні дані. Улаштування, догляд та зберігання; прийоми підстроювання. Способи нотації. Доступний натуральний звукоряд; запис та дійсне звучання. Використовуваний діапазон. Регістри та їх використання в оркестровій практиці. Основна та додаткова аплікатура. Технічні можливості. Спосіб звуковидобування. Постановка мундштука. Попереднє тренування на

мундштукові. Тренування у видобуванні найбільш легко відтворюваних звуків. Принципи правильної постановки; тримання інструмента під час гри сидячи і стоячи. Прийом дихання; основний вид атаки. Аплікатура. Тренування в засвоєнні діапазону.

Тема 9. Тромбон. Ознайомлення з тромбоном. Улаштування, догляд та зберігання. Натуральний звукоряд. Стрій. Нотація. Відтворення хроматичного звукоряду за допомогою сімох позицій. Діапазон. Регістри та їх використання в оркестровій практиці. Особливості тенор-бас тромбона; значення кварт-вентиля. Технічні можливості інструмента. Прийоми гри на тромбоні. Принципи правильної зручної для гри постановки; положення тулуба, тримання інструмента, постановка мундштука, атака звуку.

Тема 10. Туба. Короткі історичні дані. Улаштування, догляд та зберігання.

Доступні натуральні звукоряди. Нотація. Використовуваний діапазон. Регістри та їх використання в оркестровій практиці. Основна та додаткові аплікатури. Технічні можливості інструменту. Елементарні навички гри на тубі.

Принципи правильної постановки. Установка мундштука. Спосіб видобування звуку; атака звуку. Прийоми дихання (найбільше витрачання дихання під час гри у порівнянні з іншими амбушюрними інструментами). Практичне тренування у видобуванні звуку попередньо на одному мундштукові. Тренування у видобуванні найбільш легко відтворюваних звуків. Тренування в засвоєнні діапазону

Тема 11. Ударні інструменти. Ознайомлення з литаврами, ксилофоном, дзвіночками. Діапазони, нотація, способи гри. Постановка тулуба і рук при грі сидячи, правила тримання паличок; рухи кистей рук. Методичний розбір учбової літератури для початкового навчання гри. Ознайомлення з ударними інструментами без точної висоти звуку (великий барабан, оркестрові тарілки, малий барабан, трикутник, бубен, кастаньети, там - там), їх пристрій, запис оркестрових партій, способи гри. Основні прийоми гри на малому барабані. Постановка тулуба і рук при грі сидячи, правила тримання барабаних паличок; рухи кистей рук; вправи у виконанні подвійних ударів у повільному темпі з поступовим прискоренням. Методичний розбір учбової літератури для початкового навчання гри на малому барабані.

Тема 12. Вивчення оркестрових інструментів (духового та симфонічного оркестрів)

Тема 13. Ознайомлення з корнетом та з альтом

Тема 14. Ознайомлення з тенором та баритоном

Тема 15. Ознайомлення з англійським рожком.

Тема 16. Ознайомлення з бас-кларнетом та з контрафаготом

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		лекції	практичн і	індивід.	самостійна робота
1	2	3	4	5	6
1 семестр					
	45	-	-	17	28
Тема 1. Флейта-пікколо (мала флейта). Еволюція флейти-пікколо в історичному розвитку музичного мистецтва. Особливості конструкції, характер звучання. Аплікатурні варіанти при грі у верхньому регістрі. Техніка дихання і управління виконавським процесом.	6	-	-	2	4
Тема 2. Флейта. Ознайомлення з інструментом (з простою флейтою і з флейтою системи Бема). Короткі історичні дані. Улаштування, догляд і зберігання. Стрій, нотація; діапазон. Регістри і їх використання в оркестровій практиці. Технічні можливості. Прийоми гри на флейті. Принципи правильної постановки тулуба, тримання інструмента; встановлення амбушюрного отвору флейти біля губ граючого, постановка пальців. Спосіб звукоутворення; підстроювання. Створення хроматичного звукоряду. Аплікатурні принципи.	7	-	-	2	5
Тема 3. Гобой. Ознайомлення з гобоем. Короткі історичні дані. Улаштування, призначення частин інструменту; догляд та зберігання. Стрій. Нотація. Діапазон. Регістри. Технічні можливості. Спосіб звуковидобування.	7	-	-	2	5

Створення хроматичного звукоряду. Аплікатурні принципи.					
Тема 4 . Кларнет. Ознайомлення з кларнетом. Короткі історичні дані. Улаштування, призначення частин інструменту; догляд та зберігання. Стрій. Нотація – запис та дійсне звучання. Регістри та їх використання в оркестровій практиці. Технічні можливості. Принципи правильної постановки. Положення тулуба під час гри, тримання інструмента, установка мундштука на губах. Вивчення аплікатури та засвоєння хроматичного зву ряду на кларнеті сі-бемоль.. Короткі дані про особливості кларнетів у строї «ля» і «мі» - бемоль.	9	-	-	4	5
Тема 5. . Фагот. Ознайомлення з фаготом. Короткі історичні дані. Улаштування, призначення частин інструменту; догляд та збереження. Стрій, нотація. Регістри і їх використання в оркестровій практиці. Технічні можливості інструмента. Способи гри на фаготі. Принципи правильної постановки; положення тулуба, тримання інструменту. Положення тростини на губах, постановка пальців. Звукоутворення; атака звуку. Створення хроматичного звукоряду. Аплікатурні принципи.	6	-	-	2	4
Тема 6..Саксофон. Ознайомлення з саксофоном.	9	-	-	4	5

Короткі історичні дані. Загальне ознайомлення з найбільш часто використовуваними з родини саксофонів – сопрано, альт, тенор і баритон.					
II семестр					
	45			23	22
Тема 7. Валторна. Ознайомлення з валторною. Короткі історичні дані. Уява про влаштування; догляд та зберігання. Конструктивні особливості валторни та їх вплив на своєрідність тембру, на силу звучання і на діапазон. Строї валторни, що використовуються. Доступний натуральний звукоряд. Натуральні звуки, невживані поряд з тими ж звуками темперованої гами. Запис натурального звукоряду та його дійсне звучання на валторні строю «мі –бемоль» «фа» та «сі бемоль». Аплікатура хроматичного звукоряду. Регістри і їх використання в оркестровій практиці. Технічні можливості інструмента. Поняття про прийоми видобування закритих звуків. Загальні дані про п'ятивентильну подвійну валторну. Прийоми гри на валторні. Принципи раціональної постановки; правила тримання інструменту, установка мундштука на губах. Спосіб звуковидобування. Основний вид атаки звуку	5	-	-	3	2
Тема 8. Труба. Ознайомлення з інструментом. Короткі історичні дані. Улаштування, догляд та зберігання; прийоми	5	-	-	3	2

<p>підстроювання. Способи нотації. Доступний натуральний звукоряд; запис та дійсне звучання. Використовуваний діапазон. Регістри та їх використання в оркестровій практиці. Основна та додаткова аплікатура. Технічні можливості. Спосіб звуковидобування. Постановка мундштука. Попереднє тренування на мундштукові. Тренування у видобуванні найбільш легко відтворюваних звуків. Принципи правильної постановки; тримання інструмента під час гри сидячи і стоячи. Прийом дихання; основний вид атаки. Аплікатура. Тренування в засвоєнні діапазону.</p>					
<p>Тема 9. Тромбон. Ознайомлення з тромбоном. Улаштування, догляд та зберігання. Натуральний звукоряд. Стрій. Нотація. Відтворення хроматичного звукоряду за допомогою сімох позицій. Діапазон. Регістри та їх використання в оркестровій практиці. Особливості тенор-бас тромбона; значення кварт-вентиля. Технічні можливості інструмента. Прийоми гри на тромбоні. Принципи правильної зручної для гри постановки; положення тулуба, тримання інструмента, постановка мундштука, атака звуку.</p>	5	-	-	3	2
<p>Тема 10 . Туба. Короткі історичні дані. Улаштування, догляд та зберігання. Доступні натуральні звукоряди. Нотація. Використовуваний діапазон. Регістри та їх використання в оркестровій</p>	4	-	-	2	2

<p>практиці. Основна та додаткові аплікатури. Технічні можливості інструменту. Елементарні навички гри на тубі. Принципи постановки. Установка мундштука. Спосіб видобування звуку; атака звуку. Прийоми дихання (найбільше витрачання дихання під час гри у порівнянні з іншими амбушюр ними інструментами). Практичне тренування у видобуванні звуку попередньо на одному мундштукові. Тренування у видобуванні найбільш легко відтворюваних звуків. Тренування в засвоєнні діапазону</p>					
<p>Тема 11. Ударні інструменти. Ознайомлення з литаврами, ксилофоном, дзвіночками. Діапазони, нотація, способи гри. Постановка тулуба і рук при грі сидячи, правила тримання паличок; рухи кистей рук. Методичний розбір учбової літератури для початкового навчання гри. Ознайомлення з ударними інструментами без точної висоти звуку (великий барабан, оркестрові тарілки, малий барабан, трикутник, бубен, кастаньєти, там - там), їх пристрій, запис оркестрових партій, способи гри. Основні прийоми гри на малому барабані. Постановка тулуба і рук при грі сидячи, правила тримання барабанних паличок; рухи кистей рук; вправи у виконанні подвійних ударів у повільному темпі з поступовим прискоренням. Методичний розбір учбової літератури для</p>	6	-	-	3	3

початкового навчання гри на малому барабан					
Тема 12 . Вивчення оркестрових інструментів (духового та симфонічного оркестрів)	5	-	-	2	3
Тема 13. Ознайомлення з корнетом та з альтом	4	-	-	2	2
Тема 14 Ознайомлення з тенором та баритоном	4	-	-	2	2
Тема 15 . Ознайомлення з англійським рожком, ознайомлення , з бас-кларнетом та з контрафаготом	6	-	-	2	4
16. Залік	2	-	-	2	-
Загальна кількість годин	90	-	-	40	50

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	I семестр	28
1.	Ознайомлення з флейтою-пікколо (малою флейтою)	4
2.	Ознайомлення з флейтою	5
3.	Ознайомлення з гобоєм	5
4.	Ознайомлення з кларнетом	5
5.	Ознайомлення з фаготом	4
6.	Ознайомлення з саксофоном.	5
	II семестр	22
7.	Ознайомлення з валторною	2
8.	Ознайомлення з трубою.	2
9.	Ознайомлення з тромбоном	2
10.	Ознайомлення Трубою або геліконом «мі-бемоль» - I, сі-бемоль II	2
11.	Ознайомлення з ударними інструментами	3
12.	Вивчення оркестрових інструментів (духового та симфонічного оркестрів)	3
13.	Ознайомлення з корнетом та з альтом.	2
14.	Ознайомлення з тенором та баритоном.	2
15.	Ознайомлення з англійським рожком	2
16.	Ознайомлення з бас-кларнетом та з контрафаготом	2
	Разом за навчальний рік	50

ФОРМИ ТА ЗАСОБИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Дана дисципліна вивчається на I курсі. Результати навчання здобувача освіти, що відображають досягнутий ним рівень компетентностей відносно очікуваних, ідентифікують і вимірюють у процесі контрольних заходів за допомогою критеріїв. Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти проводиться під час проведення поточного і підсумкового контролю.

В кінці першого семестру, проводиться контрольний урок (по пройденим темам), а в кінці навчального року проводиться **залік** по всьому пройденому матеріалу.

ЗАЛІКОВІ ВИМОГИ

Здобувач освіти повинен знати:

- загальні дані про споріднений інструмент;
- коротку історичну довідку;
- улаштування, догляд та зберігання;
- стрій, нотація, діапазон;
- реєстри та їх використання в оркестровій практиці;
- принципи постановки, тримання інструмента;
- спосіб звукоутворення, підстроювання;
- створення хроматичного звукоряду: на флейті, гобої, кларнеті, фаготі, саксофоні;
- аплікатурні принципи;
- практичне оволодіння технікою гри на споріднених інструментах.

Результати навчання здобувача освіти, що відображають досягнутий ним рівень компетентностей відносно очікуваних, ідентифікують і вимірюють у процесі контрольних заходів за допомогою критеріїв.

Оцінювання здобувачів освіти охоплює низку письмових, усних, практичних контрольних процедур, які використовують відповідно до компетентнісних характеристик (знання, вміння/навички, комунікація, відповідальність і автономія) результатів навчання, досягнення яких контролюється.

Вимірювання рівня досягнення результатів навчання здійснюється експертно за критеріями.

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти проводиться під час проведення поточного і підсумкового контролю.

Поточний контроль проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на практичних заняттях та лекціях, комп'ютерного тестування, виконання індивідуальних завдань тощо і має на меті перевірку рівня засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу навчальної дисципліни.

Семестровий контроль проводиться відповідно до навчального плану:

- в кінці I-го семестру проводиться контрольний урок (по пройдених темах)
- в кінці II-го семестру проводиться **залік**, в терміни, встановлені графіком освітнього процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному програмою навчальної дисципліни.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання результатів поточного та підсумкового контролю здійснюється за національною (чотирибальною) шкалою:

- **«відмінно»** – здобувач освіти знає строї та діапазони духових та ударних інструментів, володіє способами та прийомами гри на них, використовує професійну термінологію під час виконання навчальних завдань. Самостійна робота виконана в повному обсязі. Здобувач освіти вірно відповів на запитання з самостійної роботи.
- **«добре»** – здобувач освіти володіє матеріалом вище середнього рівня, допускає деякі незначні неточності в усних відповідях, використовує професійну термінологію під час виконання навчальних завдань, знає строї та діапазони духових та ударних інструментів, володіє способами та прийомами гри на них. Самостійна робота виконана не повністю. Здобувач освіти відповів на запитання з самостійної роботи з незначними помилками.
- **«задовільно»** – здобувач освіти володіє матеріалом посередньо, зі значною кількістю недоліків. Досить слабо володіє професійною термінологією, знає строї та діапазони інструментів оркестру народних інструментів, досить слабо володіє способами та прийомами гри на духових та ударних інструментах. Здобувач освіти допускає деякі неточності в усних відповідях. Самостійна робота виконана частково, зі значною кількістю помилок.
- **«незадовільно»** – здобувач освіти не володіє програмовим матеріалом навчальної дисципліни, погано орієнтується в строях духових інструментів та способах гри на духових та ударних інструментах. Відповіді на запитання з самостійно опрацьованого матеріалу невірні. Самостійна робота не виконана.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

- 1.Барсова І. Книга про оркестр .К.: Музична Україна, 1981
- 2.Юцевич Є.О. Музичні інструменти (інструменти сучасного симфонічного оркестру) 2-е, доп. вид.,-К-1962
- 3.Манжора Б.Г. Методика навчання гри на тромбоні. – К.: Музична Україна, 1976
- 4.Методика навчання гри на тромбоні. – К.: Музична Україна, 1976
- 5.Закиян Х. Школа гри на малому барабані. Єреван : Луїс, 1986
- 6.Манжора Б.Г. Якустіді І.В. Методика навчання гри на валторні. – К.: Музична Україна, 1977
- 7.Носирев Е. Гобой. – К.: Музична Україна, 1974
- 8.Р.Вовк, О. Кочерженко, М. Гудима. Інструментознавство. Навчальний посібник. – К.: "ДКС Центр", 2012.
- 9.Крупей М.В. Теоретичні основи формування виконавської майстерності саксофоніста. Одеса: Астропринт, 2014. 496 с.
- 10.Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя. Збірник наукових праць. Випуск 13 /Упорядник С.Д.Цюлюпа. – Рівне. Випуск 5–11, 2013–2019. – 160 с

Додаткова

- 1.Андрєєва Е. Ударні інструменти сучасного симфонічного оркестру : довідник. Київ : Музична Україна, 1990. 80 с
- 2.Палаженко О.П. Інструментознавство : навчальний посібник для студентів "Культура і мистецтво" / О.П. Палаженко. – Рівне, 2017.
- 3.Гишка І.С. Навчально – методичний посібник. Теорія і методика постановки виконавського апарату трубача. 2013 м. Львів
- 4.Посвалюк В. Т. Методика оволадення верхнім регистром на трубе: учебное пособие / В. Т. Посвалюк. – К.: 2013. .
- 5.Buddy Rich's. Modern interpretation of snare drum rudiments / Ted MacKenzie, Buddy Rich. Book/2-DVDs. New York : Music Sales America, 2006. 120 p. 33.
- 6.Круль П.Ф. Підручник. Духовий інструментарій в історії музичної культури України. 2013 м. Івано – Франківськ
- 7.Горбаль Я. М., Горбаль В. Я. Методика проведення індивідуальних занять з гри на духових та ударних інструментах: Навчально-методичний посібник / Я. М. Горбаль, В. Я. Горбаль. – Львів – Дрогобич: Пóсвіт, 2019.
- 8.Гуменюк А. «Українські народні музичні інструменти» Наукова Думка».Київ.1967

Інформаційні ресурси

1. Нотний та книжний фонд бібліотеки коледжу.
2. Музичні записи кабінету музики.